

Kâşif Dehrî (takma adıyla Hüseyin Kâmi), *Üvey Valide*, Tevsi-i Tıbaat matbaası, İstanbul 1328 (1912), 190 s.

KAVCAR, Cahit, *Batılılaşma Açısından Servet-i Fünûn Romanı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985. s. 236-237

Mehmet Rauf, *Genç Kız Kalbi*, Teshil-i Tıbaat idâresi, İstanbul 1330 (1914), 140+4 s

R. Âdil Nami, *Nurhayat*, Mesai matbaası, Cemiyet Kütüphanesi, İstanbul, 1328 (1912), 240 s.

Mehmet Celâl, *Kuşdilinde*, Meşrutiyet Matbaası, Dersaadet 1326 (1910), 152 s.

[GÜRPINAR], Hüseyin Rahmi, *Metres*, İkdam Matbaası, Dersaadet 1315 (1899)., 904s.

Mehmet Celâl, *Leman*, Meşrutiyet Matbaası ve Kütüphanesi, İstanbul 1326 (1910), 167s.

Nezihe Muhlis [Hanım], *Şebâb-ı Tebâh*, Tanin matbaası, İstanbul 1327 / 1911, 84 s.

Muhtar Halid külliyyâtı kısm-ı millî 6. kitap.

ÇAVDAR, Tefvik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi, Ankara, 1995, s. 25.

Ahmet Mithat, *Felâhî Bey ve Rakım Efendi*, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1997

MARDİN, Şerif, “Tanzimattan Sonra Aşırı Batılılaşma”, *Türk Modernleşmesi, Makaleler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1991, s.36-37.

MORAN, Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınar'a*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, s.39

TANPINAR, Ahmet Hamdi, *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi İstanbul 1997.

İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENMENİN İLKÖĞRETİM 5.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARI VE HATIRDA TUTMA DÜZEYLERİNE ETKİSİ

Yrd.Doç.Dr.Yüksel GÜÇLÜ

Zehra Nur ERSÖZLÜ

Sakarya Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

İlköğretim Bölümü

ÖZET

Günümüz toplumları, eğitim kurumlarından sadece bazı bilgilerle donanık bireyler değil aynı zamanda işbirliği içinde çalışabilen problem çözme ve diğer bazı sosyal becerilere sahip, aktif bireyler yetiştirmelerini beklemektedir. Sosyal Bilgiler dersi bu işlevi görebilecek en önemli derstir. Bunun içinde, sosyal bilgiler dersinde anlamlı öğrenme yaşantıları gerçekleştirerek, öğrencilerin hem duyuşsal, sosyal hem de akademik başarılarını arttırmaya yönelik farklı yöntem ve yaklaşımların etkililiğini sınanan araştırmaların yapılması gerekmektedir. Bu araştırma, ilköğretim beşinci sınıfta Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla, deneme modellerinden “öntest-sontest kontrol gruplu model”e göre desenlenmiş ve araştırmaya ilişkin uygulama 2003-2004 öğretim yılı ikinci döneminde Bilecik ili Bozüyük ilçesi Çitosan İlköğretim Okulunda deney ve kontrol grubu olarak belirlenen 5-A ve 5-B sınıflarında gerçekleştirilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Yapılandırmacı Öğrenme, İşbirliğine Dayalı Öğrenme, Sosyal Bilgiler, Öğretim

ABSTRACT

What the societies of today expect from educational institutions is not only individuals equipped with some kind of knowledge, but also active individuals who are able to cooperate and who have some other social abilities such as problem solving.

Social knowledge lesson is the most important subject that can do this. Therefore, some researches which test the effectiveness of the methods and approaches aiming to increase perceptive, social and academical success of the students, should be done. This research, which aims to determine the effects of learning based on

cooperation on the academical success and the level of keeping in mind of the students at fifth level in primary school for social knowledge lesson, is designed and executed according to “pre-test, final-test model with control grup” which is one of the trial methods. The application related to the research was realized in the second term of the educational year 2003-2004 at Çitosan primary school in Bozüyük- Bilecik in classes 5-A and 5-B which were determined as control groups.

KEY WORDS: Constructive Theory, Learning Based On Cooperation, Social Studies, Curriculum

1. GİRİŞ

Hızla değişen ve gelişen toplum, zaman içinde kendi yapısına uygun bireylerin yetiştirilmesini gerekli kılmıştır. Toplumsal yapıdaki bu gelişim ve değişimler eğitim anlayışımızı da etkilemiş ve bir takım değişikliklere yol açmıştır. Eğitim eski tanımlarında olduğu gibi bireyin kendi yaşantısını değiştirmek için istekli olarak bir takım faaliyetlerde bulunması değil bireyin öğrenmeye isteklendirilerek, uluslararası düzeyde rekabet edebilecek kişi olarak yetiştirilmesini öngörmüştür. Bu doğrultuda bireyin, potansiyelini maksimum düzeyde geliştirebilmesine imkan verilerek onun bu potansiyelini hem kendisi hem de ülkesi için kullanabilmesi ve problemleri derinliğine irdeleyerek çözebilmesi beklenmektedir.

Sürekli bir değişim içinde bulunan, çeşitli ve karmaşık sorunlarla karşı karşıya kalan bireylerin ve toplumların eğitiminde en önemli rolü sosyal bilimler eğitimi oynamaktadır. İnsanın insanla ve insanın çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğu olarak tanımlanabilen Sosyal bilimler içindeki her bilim disiplini insan yaşamını değişik bir yönden incelemektedir [Uysal, 1974: 30]. Sosyal bilim disiplinlerinde, üretilen bilimsel bilgiler ışığında, yaşam bir bütündür ilkesinden hareketle insanın yaşamını ve faaliyetlerini bütünsellik içinde ele alan inceleme biçimi ise Sosyal bilgiler olarak ifade edilir.

2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE ÖĞRETİMİ

Sosyal bilgiler eğitiminin ne zaman, nerede başladığı tam olarak bilinmemekle birlikte “insanoğlunun var olduğu andan itibaren sosyal bilimler eğitimi başlamıştır” denilebilir [Sönmez, 1998: 21]. Çünkü insan, doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. Sosyal bilgiler, bir yandan öğrencilere içinde yaşadığı yurt ve dünyayı, buralarda yaşayanları tanıtarak, onlar hakkındaki anlayışlarını genişletmek amacıyla ,toplumsal görüşlerin gelişmesini sağlarken diğer yandan bireyin kendisine ve çevresine, yasalara ya da devlete karşı ödev ve sorumluluklarının neler olduğunu ve çevresine etkin bir şekilde nasıl uyum sağlayabileceğini de öğretmeyi amaçlar. Sosyal bilgiler dersinin en önemli amacı toplumsal kişilik kazandırmaktır.

Bu nedenle Sosyal bilgiler dersinin çok iyi kavratılması gerekmektedir. Öğrenme öğretme ortamının düzenlenmesinde öğretmen sınıf ortamını davranışları gerçekleştirecek şekilde düzenleyerek uygun öğrenme –öğretme strateji,yöntem ve teknikleri işe koşabilir. Bu şekilde öğrencinin etkin katılımı sağlanabilir.

İlköğretim Sosyal bilgiler dersinde her konu için geçerli olan uygun tek bir yöntem yoktur. Yerine ve zamanına göre uygulanacak yöntem ve teknikler vardır.Öğretmen her eğitim durumunda aşamalı olarak birden çok öğrenme-öğretme stratejisi, yöntem ve tekniğini bir arada kullanmalıdır [Sönmez, 1998: 156].

Sosyal Bilgiler öğretiminde bütün eğitim-öğretim faaliyetlerinde göz önünde tutulması gereken en önemli faktör öğrencilerin, dersin her safhasına aktif katılımının sağlanmasıdır. İlköğretim Sosyal bilgiler dersinde öğrenci derse aktif olarak katılmalıdır; çünkü tüm duyu organlarını kullanarak öğrenme ortamına katılan öğrenci daha kolay öğrenebilir ve öğrendiklerinin % 80'nini de unutmaz [Sönmez, 1998: 210]. Bunun için katılımcı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin çeşitli kaynaklardan elde ettikleri bilgileri özümsemeleri ve bu bilgilerden sonuç çıkarmaları esastır. Sosyal bilgiler dersinde öğrenilen bilgiler genel olarak sözel bilgiler, kavramlar ve ilkelere oluşur. Sözel bilgilerin yoğun olması bu dersin genellikle bir ezber dersi olarak anlaşılmasını ve öğrencilerin bu derse

yönelik olumsuz tutumlar geliştirmelerini sağlamaktadır. Sosyal bilgiler içerisindeki bu sözel bilgilerin çeşitli öğrenme–öğretme stratejilerinden yararlanarak anlamlı bir hale getirilmesi, öğrencilerin konuyu daha iyi öğrenmesini sağlarken kalıcılığı da arttırır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi öğretiminde çeşitli araç-gereçler yerinde ve zamanında kullanılarak ders daha anlamlı hale getirilebilir.

2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırma Kuramı

Yapısalcı kuram, bir bireyin nasıl anladığını ve öğrendiğini açıklayan felsefi bir yaklaşımdır [Saban, 2000: 32]. İngilizce’de “Constructivism” olarak adlandırılan “yapısalcılık”, Türkçe’de “oluşturmacılık, yapısalcılık ve yapılandırma” gibi değişik anlamlarla dile getirilmektedir [Yaşar ve Gültekin, 2002].

Yapılandırma alanının önde gelen kuramcılarının Piaget, Bruner, Vygotsky ve Dewey olduğu düşünölmektedir [şahin, 2001: 465]. Günümüzde, yapılandırma; Piaget’nin bilişsel gelişim ve bilginin oluşumuna dayalı çalışmalarını temel alan bir öğrenme kuramıdır.

Yapılandırma bir öğretim yöntemi değildir. Yapılandırma kuramında bireyin bilgiye, geçmiş yaşantılarına ve bakış açısına göre anlamlar yüklemesi söz konusudur. Yapılandırma öğretimden çok öğrenme üzerinde durulmaktadır. Bir başka deyişle öğrenme bireyin zihninde oluşmaktadır. Birey dış uyaranların edilgen bir alıcısı olmayıp, onların özümleyicisi ve davranışların aktif oluşturucusudur [Yaşar, 1998: 69]. Yani bilginin öğretmen tarafından kavratılmasından çok, öğrencinin kendi yaşantısı yoluyla, yaşayarak bilgiyi yeniden yapılandırması esastır. Bununla birlikte her öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olarak bilgiyi yeniden inşa etmesi gerekliliği, öğrencilerin birbirinden farklı bilgiler, anlamlar oluşturacağı anlamına gelmemektedir.

Tüm öğrenmelerin parmak izi gibi birbirinden farklı olduğunu göz önünde bulunduracak olursak, her bireyin birbirinden farklı düşündüğünü, aynı olaya farklı anlamlar, yorumlamalar getirebilecekleri ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yapılandırma yaklaşımının uygulandığı sınıf, bilgilerin aktarıldığı bir yer değil; öğrenmenin, öğrencinin entellektüel etkinlikleriyle sağlandığı, sorgulamaların ve araştırmaların yapıldığı, problemlerin geliştirildiği ve özöldüğü bir yerdir [Demirel, 2000: 133]. Dolayısıyla, sınıf organizasyonu, öğrencilerde arzu edilen bilgilerin, becerilerin, tutumların ve anlayışların kazandırılmasında etkili bir öğretim aracı olarak kullanılabilir [Saban, 2000: 131].

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin kendini gerçekleştirme yolunda ilerleyen, yaratıcı, insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, düşünme yeteneklerini geliştiren, işbirliği içinde çalışan bireyler olabilmeleri için; bilgi öğrencilere doğrudan aktarılmamalı, öğrencilerin birbirleriyle çalışarak, kendi bilgilerini oluşturmaları ve kendi öğrenmelerinin sorumluluğunun farkında bireyler olmaları sağlanmalıdır. Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen öğrencilerine bilgiyi “parça”, “bütün” olarak ve bunlar arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koyacak şekilde göstermelidir. Çocuğun zihinsel gelişimi tüm dengeli bir tümevarıma doğrudur. ocuk bütünü algılar ve onu anlamaya çalışır [Sönmez, 1998: 18]. Çocuğa göre yaşam bir bütündür, parça parça anlaşılmaz. Öğrenci okuldaki öğrenmeleriyle günlük yaşamı arasında ilişki kurabilmelidir. Yapılandırma öğrenme yaklaşımında geleneksel öğretim yöntemlerinden farklı olarak;

1. Öğrenciler sınıfta genellikle gruplar halinde, işbirliği yaparak çalışırlar ve kendi öğrenmeleri konusunda aktiftirler.

2. Geçmiş yaşantılarına dayalı zihinsel bir yapıları vardır. Gelen bilgilere zihinlerinde anlamlar verirler.

3. Öğretmenler de öğrenme sürecinde öğrenendirler. Öğrencilerle karşılıklı etkileşime girerler, öğrenme ortamını düzenlerler.

4. Değerlendirme öğrenci görüşlerini ve düşüncelerini belirlemek için yapılır. Değerlendirme öğretim programı devam ederken yapılır.

Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarına ulaşması ve anlamlı hale gelebilmesi için öğrenciler merkeze alınarak aktif olmaları sağlanmalıdır. Bunun için de yapılandırmacı kuramın öğrenme-öğretme sürecindeki uygulamalarından biri olan “işbirliğine dayalı öğrenme” yaklaşımından yararlanılabilir.

2.2. Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme

İngilizce “ cooperative learning” olarak adlandırılan işbirliğine dayalı öğrenme ya da kubaşık öğrenme öğrencilerin sınıfta küçük kümeler oluşturarak ortak bir amaç doğrultusunda, takım olmanın bilinciyle, akademik olarak birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları, takım başarısının değişik yollarla ödüllendirildiği bir öğrenme yaklaşımıdır. Jhonson ve Jhonson ve Holubec’ e göre ise işbirliğine dayalı öğrenme; öğrencilerin kendi ve diğer öğrencilerin öğrenmelerinin en yüksek düzeye çıkarmak için birlikte çalışmayı sağlayan, küçük grupların öğretimsel kullanımıdır [Saban, 2000: 137].

İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımında öğrenciler, gruplar halinde ortak öğrenme hedefleri doğrultusunda kendilerine verilen görevi işbirliği içinde yaparlar. [Senemoğlu, 2000: 499]. Tüm öğrenciler birbirlerinin öğrenmelerinden sorumludurlar. Diğer bir ifadeyle, işbirlikçi öğrenme durumlarında, öğrencilerin hedeflere ulaşmalarında pozitif bir bağlılık söz konusudur. Yani bir öğrencinin kendi öğrenme amacını gerçekleştirmesi ancak ve ancak gruptaki diğer öğrencilerin de kendi öğrenme hedeflerine ulaşmaları sonucunda mümkün olur [Saban, 2000: 138].

İşbirliğine dayalı öğrenme uygulamasında anlamlı bir öğrenme-öğretme süreci oluşturabilmek için öğretmenin öğretim amaçlarını önceden belirlemesi ve açıklaması, öğretim öncesi kararlar alması, değerlendirme süreci için kriterleri belirlemesi ve grup çalışmalarının etkili olarak işlemlenmesini sağlaması gerekmektedir. Her grupta çalışma etkinliği işbirliğine dayalı öğrenme değildir. Unutulmaması gereken en önemli nokta işbirliğine dayalı öğrenmenin, bugün ilköğretim okulları Sosyal bilgiler dersinde yaygın olarak kullanılan küme çalışması yöntemiyle karıştırılmaması gerekliliğidir.

İşbirliğine dayalı öğrenmenin birçok teknikleri bulunmaktadır. Bu çalışmada Slavin [1983] tarafından geliştirilmiş olan öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniği kullanılmıştır [Senemoğlu, 2000: 503].

Bu teknikte takımlar öğretmen tarafından belirlenerek her takıma dört ya da beş öğrenci atanır. Sınıftaki öğrenciler başarı durumları, cinsiyetleri ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre takımlara eşit şekilde dağıtılmalıdır. Takımlar belirlendikten sonra öğrenciler kendi takımlarına bir isim bulur ve araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma yaprakları her takıma iki çalışma yaprağı düşecek şekilde her öğrenme etkinliğinden sonra dağıtılır. Öğrencilere sadece iki çalışma yaprağı verilmesinin nedeni öğrencileri birlikte çalışmaya özendirme. Konu sınavları, çalışmalar tamamlandıktan sonra, genellikle haftanın son dersinde öğrencilerin konuyu ne düzeyde anladıklarını belirlemek üzere yapılır. Konu sınavı çalışma yaprağına paralel olarak hazırlanır. Öğrencilerin bu sınavlardan elde ettikleri bireysel puanlar, önceki temel puanlarla birlikte takım puanının hesaplanmasında esas alınır [Senemoğlu, 2000: 505].

Sonuç olarak, öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniğinde tüm öğrenciler takım puanının eşit şekilde etkilediğinden aldıkları puanlara göre takım puanını yükseltmek için daha çok çalışacaklardır. Bu durum da, öğrencilerin birbirleriyle yarışmasını değil, kendi kendileriyle yarışmasını ve birbirlerine yardım etmesini gerektirmektedir [Senemoğlu, 2000: 507]. Bu da sınıf ortamının yardım almaya uygun, rahat ve keyifli bir ortam olmasını sağlayacaktır.

İşbirliğine dayalı öğrenmenin duyuşsal ürünler ve akademik başarı üzerindeki etkileri bir çok araştırmada incelenmiştir. Bu araştırma bulgularının bir sentezi yapıldığında ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır:

1. Ülkemizde işbirliğine dayalı öğrenme ile ilgili ilk araştırma Açıköz (1990) tarafından 80 ilkököl öğrencisinden oluşan dört grup üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu

araştırmada yapılandırılmış işbirliğinin yabancı dil başarısı ve hatırd tutma düzeyi üzerinde etkileri incelenmiş ve geleneksel öğretimden daha olumlu etkileri olduğu ortaya koyulmuştur.

2. Namlu [1996], fen öğretiminde bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkisini bulgulamak üzere yapmış olduğu çalışmada 8.sınıf öğrencilerinin fen öğretiminde bilgisayarın alıştırma-tekrar ve ders sunu aracı olarak kullanım biçimlerinde bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğrenme uygulaması ile bilgisayar destekli eşli ve bireysel öğrenme uygulamalarının etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Bilgisayar destekli işbirliğine dayalı öğretim uygulamasının bilgisayar destekli eşli ve bireysel öğretim uygulamalarına göre öğrenci başarısını ve öğrenmede kalıcılığı sağlamada daha etkili olduğu görülmüştür.

3. Akpınar [1999], İlköğretim yedinci sınıf öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırma iş ve teknik eğitimi dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi kapsamındaki “jigsaw” tekniğinin, öğrenme ve beceriye dönük davranışların gerçekleşme düzeyindeki etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Öğrencilerin bilişsel başarıları bakımından “Jigsaw” tekniğinin, geleneksel öğretimden daha etkili olduğu bulunmuştur.

4. Sezer ve Tokcan [2003], coğrafya dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin akademik başarı üzerine etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada üniversite birinci sınıf öğrencilerinin “Türkiye’nin Fizikî Coğrafyası” konularının öğretiminde iş birliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun akademik başarıları arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını belirlemeyi amaçlamışlardır. İşbirliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin akademik başarıları, geleneksel öğrenme yöntemlerinin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubunun lehinde anlamlı düzeyde farklılığın olduğu görülmüştür.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı, “Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini” belirlemektir.

Bu araştırmanın Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarılarını arttırmaya yönelik daha zengin ve nitelikli öğretim etkinliklerinin uygulanmasını sağlayıcı, bu sayede de öğrencilerin bu derse ilişkin başarılarının artacağı ve bilgilerinin kalıcı olacağı umulmaktadır.

4. YÖNTEM

Bu araştırma ilköğretim 5.sınıfta Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci takımları ve başarı bölümleri tekniği ile hazırlanan öğretim etkinliklerini uygulamanın, öğrencilerin başarılarına ve hatırd tutma düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla deneme modellerinden “öntest –sontest kontrol gruplu model”e (Karasar, 1998, s. 97) göre desenlenmiş ve gerçekleştirilmiştir. Öntest-sontest kontrol gruplu modelde biri deney diğeri de kontrol grubu olmak üzere yansız atama yöntemiyle iki grup oluşturulmuş,iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılmıştır.

4.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Bilecik ilindeki resmi ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler teşkil etmektedir. Araştırmanın örneklemini ise, 2003-2004 öğretim yılının ikinci döneminde Bilecik, Bozüyük Çitosan ilköğretim okuluna devam eden 5-A ve 5-B sınıflarındaki öğrencilerdir. Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinde, yansız atama yöntemi benimsenmiş ve bu amaçla 5-A ve 5-B sınıfları arasında kura çekilmiştir. Deney grubu olan 5-A sınıfında 27 öğrenci, kontrol grubu olan 5-B sınıfında ise 28 öğrenci bulunmaktadır.

4.2. Veriler ve Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri: a) Anket formu, b) Başarı testi, c) Ders planları ve öğretim materyalleri ile toplanmıştır.

a) Anket formu: Araştırmacı tarafından geliştirilen ve öğrencilerin denkleştirilmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış olan bu anket 8 sorudan oluşan kişisel bilgiler anketi olarak hazırlanmıştır.

b) Başarı testi: Bu araştırma ile Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin akademik başarıya ve hatırlama düzeylerine etkisi sınanmak istendiği için programın amaçları göz önünde bulundurularak, “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesinde öğrencilerin başarı ve hatırlama düzeylerini ölçmeye yönelik dört seçenekli çoktan seçmeli 62 sorunun 19’u bilişsel alanın bilgi düzeyinde, 9’u kavrama düzeyinde, 2’si duyuşsal alanın alma ve 1’i de tepkide bulunma düzeyinde bulunmaktadır. Testi iki yarıya bölme tekniği ile test örneklem grubuna benzer gruplara uygulanmış ve güvenilirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Bu test hem öntest ve sontest hem de hatırlama düzeylerini belirleme testi olarak kullanılmıştır.

c) Ders planları ve öğretim materyalleri: İşbirliğine dayalı öğrenme materyallerinin geliştirilmesi sürecinde önce, Sosyal bilgiler beşinci sınıf “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesinin hedef davranışları belirlenmiş, sonra bu hedeflerin öğrenciye kazandırılması için işlenecek dersin planları ve ders sırasında kullanılacak olan işbirliğine dayalı öğrenme materyalleri hazırlanmıştır.

4.3. İşlem

Öğretmen ve öğrencilere işbirliğine dayalı öğrenmede öğrenme-öğretme süreci, öğretmen ve öğrenci rolleri hakkında bilgi verildikten sonra araştırmacı tarafından iki ders saati uygulama yapılmıştır. Daha sonra her iki gruba, geliştirilen “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesi başarı testi öntest olarak uygulanmıştır. Öğretim uygulaması 8 Mart 2003 ile 16 Nisan 2003 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi, deney grubunda işbirliğine dayalı öğrenme ile, kontrol grubunda ise geleneksel öğretimle işlenmiştir. Altı hafta süren “Güzel Yurdumuz Türkiye” ünitesi tamamlandıktan sonra ünite için hazırlanmış başarı testi sontest olarak uygulanmıştır. Başarı testinin uygulamasından 20 gün sonra ise, öğrencilerin bilgileri hatırlama düzeylerini ölçmek için başarı testi yeniden uygulanmıştır. Öğrencilerin ders sırasında gruplar halinde çalışırken birbirlerini görebilmeleri ve rahatça çalışabilmeleri için fiziki düzenlemeler yapılmıştır. Bunu için bir küme oluşturacak şekilde sıralar biraya getirilmiş ve her birine dörder öğrenci yerleştirilmiştir. Ayrıca, gruplardan kendilerine bir ad bulmaları istenerek, öğrenciler grup çalışmasına özendirilmiş ve öğrencilerin işbirliği yaparak sorumlulukları paylaşmaları sağlanmıştır. Daha sonra araştırmacı tarafından geliştirilen işbirliğine dayalı öğrenme materyalleri iki öğrenciye bir çalışma yaprağı düşecek şekilde dağıtılmış, gruplar halinde çalışan öğrencilerden önceki bilgilerini de kullanarak bu soruları tamamlamaları istenmiştir. Öğrencilerin işbirliği yaparak cevapladıkları soruların cevapları da öğretmen tarafından dağıtılmış öğrencilerin tekrar soruları gözden geçirerek yanlış cevapladıklarını düzeltmeleri ve gruptaki öğrencilerin konuyu birbirlerine iyice kavratmaları için süre verilmiştir. Tüm dersler bu şekilde yürütülerek öğrencilerin çalışma yapraklarından aldıkları puanlar haftanın son gününe kadar hesaplanarak ortalaması bulunmuş, bu puanlar haftanın son gününde yapılan konu sınavından alınan puanlar için temel puan olarak alınmış, bu suretle ilerleme puanları bulunmuştur. Bu puanlara göre yıldızlı pekiyi alan gruba gösterişli bir küme başarı sertifikası, pekiyi alan gruba küme başarı sertifikası, iyi alan gruba ise pekiştirici sözler söylenmiştir. En başarılı kümenin aldığı küme başarı sertifikası bir hafta süreyle okul gazetesinde yayınlanmıştır.

4.4. Verilerin analizi

Araştırma için kullanılan ölçme araçları toplandıktan sonra, kontrol edilerek, bilgiler bilgi formlarına işlenmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının öntest ve sontest puanları elde edildikten sonra, grupların ortalama puanları ile puan dağılımlarının standart sapmaları hesaplanmıştır. Gruplararası karşılaştırmalarda t testinden yararlanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak .05 güven düzeyi benimsenmiştir.

5. BULGULAR VE YORUM

Bulgular ve yorumun sunulmasında amaçlarda izlenen sıraya uyulmuştur.

1.Araştırmada ilk olarak “Sosyal bilgiler” dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır,” denencesini sınamak amacıyla, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere başarılarını ölçmek amacıyla öntest niteliğinde başarı testi uygulanmıştır. Deneklerin bu testten aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının öntest niteliğindeki başarı testinden aldıkları puanlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı testlerinden Aldıkları Öntest puanlarına İlişkin Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	24	32.39	14.90	0.21	23	> 0.05
Kontrol Grubu	24	33.27	12.73			

t Tablo=2.06

Tablo 1’de görüldüğü gibi, kontrol grubundaki öğrencilerle deney grubundaki öğrencilerin öntestlerden elde ettikleri ortalama puanlar arasında kontrol grubu lehine 0.88 puanlık bir fark söz konusudur. Bu farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t = 0.21$ değeri bulunmuştur. Bu değer 23 serbestlik derecesindeki 2.06 değerinin oldukça altındadır. Bu sonuç, her iki grubun aritmetik ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir. Yani, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersindeki başarıları bakımından deney öncesi durumları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Daha sonra, deneyin etkililiğini gözlemek amacıyla her iki grupta yer alan deneklerin sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının başarı testlerinden aldıkları sontest puanlarıyla ilgili bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testlerinden Aldıkları Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
------------------	------------------	------------------------	---------------------	----------	--------------------------	-----------------------

Deney Grubu	24	70,25	9,58	3,41	23	< 0.05
Kontrol Grubu	24	61	9,29			

t Tablo=2.06

Tablo 2'deki bulgulara göre, deney grubundaki öğrencilerle, kontrol grubundaki öğrencilerin sınavlardan elde ettikleri ortalama puanlar arasında deney grubu lehine 9.25 puanlık bir fark söz konusudur. Bu farkın anlamlı olup olmadığı t testi ile sınanmış ve $t=3.41$ değeri bulunmuştur. Bulunan bu değer, 23 serbestlik derecesinin 0.05 düzeyindeki 2.06 tablo değerinden büyüktür. Bu sonuç, deney ve kontrol gruplarında uygulanan öğretimin birbirinden önemli derecede farklı etkililiğe sahip olduğunu göstermektedir. Böylece, Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğunu ileri süren birinci deneye doğrulanmıştır.

2. “Sosyal Bilgiler dersinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin, bilgileri hatırlama düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır,” denencesini sınamak amacıyla sınav uygulamasından 20 gün sonra başarı testleri tekrar uygulanmış; öğrencilerin aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış; ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmıştır. Deney ve kontrol grubunun bilgileri hatırlama düzeyine ilişkin uygulanan başarı testinden aldıkları puanlarla ilgili bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol gruplarının Bilgileri Hatırlama Düzeylerine İlişkin Uygulanan Başarı Testinden Aldıkları Puanlarla İlgili Bulgular

Öğrenci Grupları	Denek Sayısı (N)	Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (SS)	t Değeri	Serbestlik Derecesi (Sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Deney Grubu	24	57	7.23	3.95	23	<0.05
Kontrol Grubu	24	48.37	7.65			

t Tablo=2.06

Tablo 3' ten de anlaşıldığı üzere, deney grubundaki öğrencilerle, kontrol grubundaki öğrencilerin hatırlama testlerinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında deney grubu lehine 8.62 puanlık bir fark vardır. Bu farkın anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla, grupların ortalama puanlarına t testi uygulanmış ve $t=3.95$ değeri bulunmuştur. Bu değer, 23 serbestlik derecesinin 0.05 anlamlılık düzeyindeki 2.06 değerinin üstünde bulunmaktadır. Bu sonuç, deney ve kontrol gruplarında uygulanan öğretimin birbirinden önemli derecede farklı etkililiğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu durumda, “Sosyal Bilgiler dersinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin, bilgileri hatırlama düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır,” denencesi doğrulanmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

1. Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır. Bir başka deyişle, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin Sosyal bilgiler dersindeki akademik başarılarını arttırmaktadır.

2. Sosyal bilgiler dersinde, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı uygulanan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin bilgileri hatırlama tutma düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır. Yani, probleme dayalı öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin bilgileri hatırlama düzeylerini arttırmada geleneksel öğretime göre daha etkilidir.

Bu araştırma ile elde edilen sonuçlara dayalı olarak, işbirliğine dayalı öğrenmenin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarılarını ve bilgileri hatırlama tutma düzeylerini arttırmada etkili olduğu söylenebilir.

6.2. Öneriler

Bu araştırmanın ortaya koyduğu bulgular ışığında şu öneriler getirilmiştir:

1. İşbirliğine dayalı öğrenmenin sınıf içinde uygulanmasına yönelik olarak bu araştırmada geliştirilen materyaller, öğretmenler tarafından Sosyal bilgiler derslerinde uygulanmak üzere örnek alınabilir.

2. Öğretmenlere işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımını sınıflarında uygulayabilmeleri için öğretmenler işbirliğine dayalı öğrenme konusunda hizmet içi eğitim verilebilir.

3. Öğretmenlerin geleneksel öğretimde kullandıkları küme çalışması yöntemiyle işbirliğine dayalı öğrenme arasındaki farkların ortaya konulması için hizmet içi eğitim verilebilir.

4. Bu çalışma farklı düzeylerdeki öğretim kurumlarındaki öğrenciler için de yapılabilir.

5. İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının öğretim tekniklerinin etkilik düzeyleri incelenerek karşılaştırılabilir.

KAYNAKLAR

AÇIKGÖZ , Kamile, I.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (25-28 Eylül 1990). A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi, MEB. Yayınları, Ankara-1993

AKPINAR, Süleyman, İş ve Teknik Eğitimi Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir-1999

DEMİREL, Özcan, Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. Üçüncü Baskı: Pegem Yayıncılık, Ankara-2000

KÜÇÜKAHMET, Leyla, Eğitim Programları ve Öğretim (Öğretim İlke ve Yöntemleri), Gazi Kitabevi, Ankara-1997

NAMLU, Ayşen, Gürcan, “Fen Öğretiminde Bilgisayar Destekli İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi”, Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996

SABAN, Ahmet, Öğrenme- Öğretme Süreci (Yeni Teori ve Yaklaşımlar). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara-2000

SENEMOĞLU, Nuray, Gelişim, Öğrenme ve Öğretme- Kuramdan Uygulamaya. Gazi Kitabevi, Ankara-2000

SEZER, Adem, Halil TOKCAN, “İş Birliğine Dayalı Öğrenmenin Coğrafya Dersinde

Akademik Başarı Üzerine Etkisi”. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 3. Ankara-2003, ss. 227-242

SÖNMEZ, Veysel, Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul-1998

ŞAHİN, Tuğba, Yanpar, “Oluşturmacı yaklaşımın Sosyal Bilgiler Dersinde Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmeye Etkisi”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl:I, Sayı:2. Aralık-2001, ss. 463-482

ŞAŞAN, H. Hasan, “Yapılandırmacı Öğrenme”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yaşadıkça Eğitim Dergisi. Yıl:2002, Sayı: 74-75, Ankara-2002, ss. 49-52

UYSAL, Şefik, Sosyal Bilimler Öğretimi, (Üniversite Lisans Seviyelerine İlişkin Sorunlar). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara-1974

YAŞAR, Şefik, “Yapısalcı Kuram ve Öğrenme-Öğretme Süreci”. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:8, Sayı:1-2. Eskişehir-1998, ss. 68-75

YAŞAR, Şefik, Mehmet, GÜLTEKİN, Uluslar arası Katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Ders Kitaplarının Yapısalcı Öğrenmeyi Gerçekleştirecek Biçimde Düzenlenmesi. Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu’nda sunulan bildiri, 23-25 Mayıs, Eskişehir-2002

İLETİŞİM ADRESİ

Yrd.Doç.Dr. Yüksel GÜÇLÜ
Sakarya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü
54300 Hendek / Sakarya
e-posta: yguclu@sakarya.edu.tr

Zehra Nur ERSÖZLÜ
Eşref Dinçer Mah.
Yılmaz Sok. Murat Apt.
No:8, D:4
Gemlik / Bursa
e-posta: nurersozlu@yahoo.com